

---

## Літературна перспектива культурної відстані: від Стамбула до Толедо

**Ірина Прушковська**

НН інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ORCID: 0000-0003-1949-0911

**Марина Морєва**

НН інституту міжнародних відносин КНУ імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ORCID: 0009-0004-2115-3193

---

**Анотація:** Стаття пропонує комплексний міждисциплінарний аналіз взаємної літературної рецепції Туреччини та Іспанії, зосереджуючись на механізмах формування образу Іншого у сучасному турецькому дискурсі та особливостях сприйняття турецької літератури в іспанському культурному середовищі. Дослідження виявляє, що образ Іспанії у творчості Орхана Памука функціонує як ключовий символ «іншої Європи», що поєднує теплу чуттєвість, історичну багатозначність і пам'ять про співіснування культур, уособлене передусім в Андалусії. Іспанія постає не як географічно конкретний простір, а як уявна метафорична топографія, яка дає можливість турецькому письменнику осмислювати турецьку ідентичність у парадигмі амбівалентності Сходу та Заходу. Аналіз поезії Еліф Шафак демонструє, що авторка інтегрує елементи іспанського та латиноамериканського бароко, магічного реалізму та інтертекстуальних перегуків із Сервантесом, Борхесом і Маркесом, формуючи транскультурну наративну модель, яка резонує з іспанським читацьким досвідом. Стаття простежує також динаміку рецепції іспаномовної літератури в Туреччині, акцентуючи на ролі перекладу як інструмента міжкультурної медіації та механізму адаптації іспанських естетичних кодів до турецького контексту. Переклади Сервантеса, творів Золотого століття, сучасної прози Карлоса Руїса Сафона, Ізабель Альєнде, Габрієля Гарсії Маркеса встановлюють паралелі між іспанським та турецьким культурними просторами, де спільним є досвід постімперськості, історичних розривів і пошуку модернізаційних моделей. Особливу увагу приділено тому, як уявлення про Туреччину в Іспанії часто формуються крізь орієнталістичні кліше, що водночас поєднуються з інтересом до складної полікультурної ідентичності турецького суспільства. У підсумку стаття доводить, що Туреччина та Іспанія, попри географічну й культурну віддаленість, формують спільний символічний простір «периферійної Європи», у межах якого відбувається активний транскультурний діалог, заснований на перехресних літературних проєкціях, взаємній зацікавленості й реконфігурації уявних географій.

**Ключові слова:** турецька література; іспанська література; транскультурний діалог; літературна рецепція; Інший; міжкультурна медіація.

---

### 1. Вступ

У сучасному літературознавстві дедалі більшої актуальності набуває аналіз уявлень про культуру Іншого, здійснений через призму літературної уяви, перекладацьких стратегій і міжкультурних інтерпретацій [1]. Особливо продуктивним у цьому контексті є вивчення літературних взаємовідносин між Туреччиною та Європою, які мають історичну глибину, політичну багатозначність і семантичну складність [2]. У сучасній турецькій літературі образ Іспанії функціонує як символ простору, що одночасно чужий і близький, як маркер європейської інакшості, з якою Туреччина перебуває в постійному діалозі. У творах таких авторів, як Орхан Памук та Еліф Шафак, Іспанія є уявним горизонтом — культурною та

емоційною проєкцією, де перетинаються теми вигнання, європеїзації, пам'яті та багатошарової ідентичності. Ці наративи часто відображають не стільки реальну Іспанію, скільки символічний конструкт, сформований з погляду Стамбула – міста, яке само постійно балансує між Сходом і Заходом, модерністю та традицією.

Паралельно із цим літературним уявленням важливим є і зворотний процес – рецепція турецької літератури в іспанському культурному середовищі, який відбувається переважно через механізми перекладу, адаптації й культурного переосмислення. Інтерес до турецької літератури в Іспанії, зокрема до творів Памука, Шафак та інших авторів, ілюструє не лише відкритість до «Сходу», а й перформативну потребу в розширенні власної культурної уяви, яка здатна вмістити «іншого» як складову сучасного європейського досвіду.

## 2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом дослідження є міжкультурні літературні взаємодії між Туреччиною та Іспанією в контексті сучасного транскультурного простору. Предметом дослідження виступають механізми формування образу Іспанії у турецькому літературному дискурсі, специфіка рецепції турецької літератури в іспанському культурному середовищі, а також функціонування перекладу як інструмента міжкультурної медіації та засобу трансформації естетичних кодів між двома літературними традиціями.

## 3. Мета та задачі дослідження

**Мета дослідження** полягає в тому, щоб з'ясувати механізми формування образу Іспанії в сучасному турецькому літературному дискурсі та визначити особливості сприйняття й інтерпретації турецької літератури в іспанському культурному середовищі, спираючись на аналіз творчості Орхана Памука, Еліф Шафак та сучасних перекладацьких практик.

**Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:**

1. описати ключові наративні моделі, через які у творах Орхана Памука конструюється образ Іспанії як символічного простору «іншої Європи»;
2. простежити елементи іспанського та латиноамериканського літературного бароко у творчості Еліф Шафак і визначити їхню роль у формуванні транскультурної поетики авторки;
3. проаналізувати функціонування перекладу як механізму міжкультурної медіації в рецепції іспаномовної літератури в Туреччині;
4. окреслити типові орієнталістичні настанови, які впливають на сприйняття турецької літератури в Іспанії;
5. узагальнити особливості взаємної літературної рецепції двох культурних просторів у контексті їхнього спільного досвіду «периферійної Європи».

## 4. Аналіз літератури

Дослідження розташоване на перетині компаративістики, транскультурної теорії, постколоніальних студій і перекладознавства, тому огляд літератури включає праці, що поєднують аналіз турецької та іспанської культурних систем. Важливе місце займає дослідження поетики Орхана Памука, зокрема монографія Нюкет Есен «*Orhan Pamuk: Kara Kitap Üzerine Yazılar*» (İletişim Yayınları, 1999), яка простежує формування образів Європи, Сходу та Заходу в його романах і показує, як Памук моделює концепт культурної інакшості [3]. У ширшому транскультурному контексті значущою є праця Азаде Сейхан «*Writing Outside the Nation*» (Princeton University Press, 2001), де аналізуються наративи як приклади літератури «між націями» й «поза кордонами».

Теоретичну основу репрезентації Іншого та уявних географій забезпечують класичні постколоніальні студії, передусім праця Едварда Саїда «*Орієнталізм*» (1978) [4], що пояснює

механізми культурного Othering, а також концепції транскультурності Гомі К. Бгаби у книзі «*Місце культури*» (1994), які дозволяють осмислити амбівалентність між Сходом і Заходом у турецькому дискурсі. Ці теорії є основою для аналізу образу Іспанії як символічного простору в сучасній турецькій літературі.

Для розуміння іспанського культурного шару, який резонує в поетиці Еліф Шафак, важливими є студії іспанського та латиноамериканського бароко й транскультурності. Зокрема, праця Карлоса Фуентеса «*Поховане дзеркало: Роздуми про Іспанію та Новий Світ*» (1992) та дослідження Франсіско Маркеса Віллануєви «*Походження і соціологія літературної теми*» (1980) окреслюють глибину іспанської культурної традиції, що стає інтертекстуальним тлом для творів Шафак. У сфері латиноамериканського модернізму та магічного реалізму орієнтованими є роботи Ангеля Рами «*Місто письменників*» (1984) та Роберто Гонсалеса Ечеваррії «*Mif i архів*» (1990), які допомагають зрозуміти джерела естетичних моделей, що переплітаються з турецьким наративом.

Для визначення механізмів літературної рецепції та ролі перекладу застосовуються полісистемні студії Ітамара Евен-Зогара «*Polysystem Studies*» (1990), що дають теоретичний інструментарій для аналізу адаптації турецької літератури в іспанському культурному полі. Водночас концепція «голосу перекладача», розроблена Тео Германсом у збірці «*The Manipulation of Literature: Studies in Literary Translation*» (1985), дозволяє описати, як переклади романів Памука та Шафак у іспаномовному середовищі породжують нові інтерпретаційні горизонти.

## 5. Методи досліджень

Методологічна основа дослідження ґрунтується на поєднанні декількох взаємодоповнювальних підходів, що дозволили комплексно проаналізувати формування образу Іспанії в сучасному турецькому літературному дискурсі та особливості рецепції турецької літератури в іспанському культурному середовищі.

1. **Компаративний метод.** Використаний для зіставлення образів Іспанії у творах Орхана Памука та іберо-латинських естетичних кодів у прозі Еліф Шафак, а також для аналізу паралелей між турецьким та іспанським літературними контекстами.

2. **Метод інтертекстуального аналізу.** Застосований для виявлення алюзій, ремінісценцій і поетологічних перегуків із іспанською, латиноамериканською та європейською літературними традиціями, що функціонують у творчості обох авторів.

3. **Культурологічний та історико-типологічний методи.** Дозволили простежити формування культурних моделей «іншої Європи», історичної пам'яті, постімперських наративів та транскультурної ідентичності в турецькому та іспанському дискурсах.

4. **Дискурс-аналіз.** Використаний для осмислення способів, у яких турецькі й іспанські літературні тексти конструюють уявлення про «іншого» (Іспанію у турецькому та Туреччину в іспанському дискурсах), а також для виявлення орієнталістичних та деорієнталістичних стратегій у рецепції.

## 6. Результати досліджень

У творчому доробку Орхана Памука, одного з найвпливовіших репрезентантів сучасної турецької літератури, простежується багатовимірна концептуалізація Європи як символічного простору, в межах якого Туреччина намагається визначити власну культурну й цивілізаційну позицію. Письменник послідовно досліджує амбівалентний характер взаємодії Сходу і Заходу, оприявнюючи розриви між традицією та модерністю, периферійністю та прагненням до центру. У цьому контексті образ Іспанії набуває особливого значення, суттєво відмінного від зображення нормативної «європейськості», асоційованої з Францією, Німеччиною або Великою Британією.

Іспанія в текстах Памука функціонує як уявлена географія – не стільки конкретний топос, скільки метафорична карта, яка дозволяє авторові осмислювати багатошарову турецьку ідентичність. У романах «Мене називають Червоний» (*Benim Adım Kırmızı*, 1998), «Сніг» (*Kar*, 2002) та «Музей невинності» (*Masumiyet Müzesi*, 2008) іспанські алюзії постають не у прямому описовому ключі, а як складний культурний та естетичний код. Памук вибудовує Іспанію як «іншу Європу» – теплішу, емоційнішу, трагічнішу, таку, що не є чужою Туреччині, але водночас і не визнає її рівноправною частиною європейського культурного простору [5; 6; 7].

Особливе місце в цій моделі посідає Андалусія – регіон, що постає в Памуковій уяві як *locus metoriae*, місце втраченої злагоди й культурного синтезу. Звернення до мавританської архітектури, орнаментів, рукописної традиції, до ігри світла й тіні актуалізує образ співжиття, де іслам, християнство та юдаїзм створили умовний «золотий вік» багатокультурності. У Памукових інтерпретаціях Андалусія, Гранада, Альгамбра постають як проекції бажаного минулого – поліфонічного, відкритого, багатоголосого – минулого, якого відчутно бракує в сучасному турецькому досвіді постосманської ідентичності.

Іспанія у Памука таким чином постає як парадигма культурної амбівалентності: простір, у якому краса невіддільна від розпаду, гармонія – від насильства, а спільна пам'ять – від витіснення. Ця амбівалентність формує своєрідне дзеркало самої Туреччини, що має багатоконфесійне минуле й водночас постійно перебуває в пошуку рівноваги між західною модерністю та східною традиційністю. У цьому зчитується ключовий Памуковий мотив – ностальгія за втраченою цілісністю, яку автор описує через поняття *hüzün* – колективної меланхолії.

Показовими є й алюзії на іспанську (а ширше – іберійську та латиноамериканську) літературну традицію. Поруч із іменами Кафки або Лорки Памук імпліцитно відсилає до естетичних моделей, близьких до Борхеса чи Гарсія Маркеса, – моделей, характерних для літератур відчуження, тілесної образності та культурної руйнації [8]. Іспанський і південноєвропейський культурний досвід у Памука протиставлений «північному» раціоналізмові, що традиційно асоціюється з центральною Європою; він постає як більш емоційний, трагічний і чуттєвий.

Таким чином, Іспанія у творчості Орхана Памука функціонує не як суто географічний орієнтир, а як складний культурний конструкт, що репрезентує альтернативну, «іншу» Європу [9]. Це Європа, емоційно та естетично ближча до Туреччини: Європа глибокої пам'яті, втрат, поліконфесійності й незавершених історичних синтезів. У Памуковому мисленні Іспанія виявляється не стільки дзеркальним «іншим», скільки ідеальним співрозмовником з його болючою багатоголосністю та історичною розірваністю.

Еліф Шафак, одна з найрепрезентативніших постатей сучасної турецької літератури, формує власний наративний світ через стратегії міжкультурного діалогу, гібридної поетики та розширеної інтертекстуальності. Її письмо, яке тяжіє до синтетичних форм, поєднує елементи близькосхідної містичної традиції, західного романного дискурсу та есеїстичного рефлексивного письма [10; 11]. У цьому багатоголосному стилістичному ландшафті іспанський – і ширше, іберо-латинський – художній код постає не як зовнішній естетичний жест, а як внутрішній структурний компонент її творчої парадигми.

В одному ряду з турецькими та англomовними впливами Шафак активно інтегрує моделі, характерні для барокової іспанської та латиноамериканської літератури. У романах «Честь/Іскендер» (*İskender*), «Любов» (*Aşk*) та «Мій учитель та я» (*Ustam ve Ben*) [12; 13] Еліф Шафак створює наративні структури, у яких реальне та метафізичне співіснують у єдиному семіотичному просторі. Алюзії на Сервантеса, Борхеса й Габріеля Гарсія Маркеса не обмежуються інтертекстуальними перегуками: вони формують багаторівневу модель транскультурної поетики, де суфійська духовність, барокове мислення та елементи магічного реалізму переплітаються у комплексне художнє ціле. Шафак майстерно працює з бароковою стилістичною палітрою – гіперболою, метафоричною насиченістю, символічним багатошарів'ям, міфопоетичною візуальністю. Її проза актуалізує образність, притаманну

іспанському «Золотому віку» та латиноамериканському бароко другої половини XX століття, де земне та трансцендентне, жіноче та історичне, індивідуальна пам'ять і колективна травма утворюють єдиний художній континуум. У цій оптиці іспанський наративний код постає як естетичний міст між культурами, що дозволяє Шафак трансформувати локальні турецькі сюжети у глобальні метафоричні структури.

Не випадково іспанська читацька аудиторія сприймає Шафак як постать, яка резонує з латиноамериканською традицією – як авторку, що репрезентує «інший Схід», позбавлений орієнталістичної екзотизації. Її романи, перекладені такими престижними видавництвами, як *Lumen* та *Alfaguara*, входять у той самий культурний горизонт, у якому читають письменники Латинської Америки, Балкан і Близького Сходу. Читач в Іспанії вбачає у Шафак ті ж риси, які цінує у латиноамериканській прозі: інтенсивність переживання, увагу до жіночого досвіду, схильність до метафізичної рефлексії, готовність говорити про травму та соціальні нерівності через художню чуттєвість.

Важливо, що в іспанському культурному просторі помітно присутня не лише художня проза Шафак, а й її нонфікційні тексти. Есеїстика письменниці, у якій вона аналізує питання мови, ідентичності, релігійного фундаменталізму, жіночої тілесності та досвіду вигнання, активно включена в іспанський академічний та феміністичний дискурс. Її тексти розглядаються як частина ширшої постколоніальної парадигми, що намагається осмислити межі й можливості глобального Півдня у сучасному полі культурних взаємодій.

Таким чином, у контексті іспанського літературного поля Еліф Шафак постає не лише як турецька письменниця, але як транскультурна медіаторка, чия поетика функціонує поза жорсткою національною прив'язкою. Її тексти створюють простір, у якому Толедо, Стамбул, Мехіко, Сараєво, Лондон і Делі опиняються в одному горизонті оповіді. Це робить Шафак знаковою фігурою для іспанського читача, який шукає в літературі не тільки екзотику, а й досвід глибинної духовності, жіночої суб'єктивності, опору та виживання – досвід, органічно вписаний у глобальну культурну картографію.

Проте, попри значну кількість точок дотику, рецепція турецької літератури в Іспанії часто супроводжується орієнталістичним фільтром. Образи гарему, імперського Стамбула, суфійської містики, «жінки, що бунтує проти традиції» нерідко фетишизуються й подаються як автентичні культурні маркери, але водночас сприймаються в естетично безпечній дистанції. Це створює ефект подвійного прочитання: з одного боку, турецькі тексти викликають емпатію та зацікавлення; з іншого – потрапляють у рамки дискурсу екзотизації, де Туреччина фігурує як «інший» або «периферійний» Схід, що існує на межі європейської уяви.

Таким чином, рецепція турецької літератури в іспанському культурному просторі є процесом багатоплановим і суперечливим. Тут співіснують два вектори: резонанс і дистанція, солідарність і екзотизація, близькість спільного постімперського досвіду й настанови «естетичної безпеки», що підтримують образ Туреччини як «іншої Європи». У цьому напруженні і формується сучасне поле іспанської рецепції турецької прози – як простору діалогу, інтерпретації та культурного переосмислення.

Іспанська художня література – від доби Сігло де Оро до сучасних текстів постмодернізму – посідає важливе місце у турецькому літературному полі як джерело культурного переосмислення та інструмент формування міжкультурного діалогу. Хоча Туреччина історично перебувала на периферії іспанської літературної традиції, останні десятиліття демонструють поступове, але послідовне зростання інтересу до іспаномовного письма, що матеріалізується у перекладацьких практиках, академічному вивченні та публічних культурних інституціях.

Переклади відіграють центральну роль у поширенні іспанської літератури в Туреччині. Твори Мігеля де Сервантеса, передусім *Дон Кіхот*, мають подвійне значення: вони репрезентують фундаментальний пласт європейської літературної традиції та водночас стають інструментом культурного самовизначення Туреччини як країни на перетині цивілізаційних векторів. Поряд із Сервантесом, помітним залишається інтерес до драматургії Золотого

століття – Лопе де Веги та Педро Кальдерона де ла Барки, переклади яких стимулюють турецького читача до філософського й естетичного переосмислення драматичної структури, концептів долі, честі та людської автономії.

У сучасному іспанськомовному каноні особливий інтерес турецької аудиторії привертають твори Карлоса Руїса Сафона – зокрема *La sombra del viento* (*Тінь вімпу*, 2001), а також проза Ізабель Альєнде, що поєднує документальність пам'яті з поетикою магічного реалізму. Не менш значущим є вплив латиноамериканської традиції: *Cien años de soledad* (*Сто років самотності*) Габрієля Гарсії Маркеса та оповіді Хуліо Кортасара відкривають турецькому читачеві горизонти постмодерної фрагментації, наративних експериментів і синтезу реального та фантастичного. Таким чином, іспаномовний літературний простір входить у турецький контекст не лише через «центрально» іспанську класику, а й через латиноамериканську «периферію», яка сприймається як близька за своєю поліфонічністю та історичною багатогранністю.

Значущим є внесок турецьких перекладачів, таких як Ількер Каплан та Есра Гюль, які виступають не лише технічними медіаторами, а й культурними інтерпретаторами. Крізь призму їхньої роботи формується адаптивний механізм, що дозволяє іспанським текстам увійти в турецький культурний простір, не втрачаючи стилістичної специфіки та наративної ідентичності. Переклад у цьому контексті стає актом культурної трансформації, а не просто відтворенням первинного тексту.

Рецепція іспанської літератури в Туреччині також виявляється через тематичні й історіософські паралелі, що перегукуються з власним культурним досвідом країни. Імперські мотиви, травми колоніального минулого, релігійні трансформації – характерні для іспанського канону – перегукуються з осмисленням османської спадщини, модернізаційних процесів та ідентичнісних трансформацій у Туреччині ХХ століття. Мотив протистояння між традицією та модерністю, який повторюється у творах іспанських письменників, знаходить власні відлуння у турецьких дискусіях про секуляризацію, релігію, національну єдність та культурну спадковість.

Іспанська література має стале місце й у турецькій академічній сфері: курси з іспанської мови та літератури викладаються у Стамбульському університеті, університеті Білгі та в низці приватних освітніх інституцій. Тематичні конференції, круглі столи, перекладацькі майстерні та культурні фестивалі формують простір публічного інтелектуального обігу, де іспансько-турецькі зв'язки набувають чітко окресленої інституційної форми.

Таким чином, іспанська художня література в Туреччині – це не сукупність перекладів чи випадкових читацьких захоплень, а складний механізм культурної інтеграції. Він сприяє переосмисленню національної ідентичності через діалог із «іншим», формує нові естетичні горизонти та створює гнучку матрицю літературного мислення, у якій турецький та іспанський досвіди взаємно збагачують один одного.

У сучасних культурологічних та літературознавчих дослідженнях Іспанія і Туреччина часто визначаються як простори «периферійної Європи», які, попри віддаленість від традиційних культурних метрополій – Парижа, Лондона чи Берліна, – володіють унікальним естетичним та історичним кодом. Їхня периферійність не означає слабкості чи культурної маргінальності; навпаки – вона створює альтернативний центр літературної уяви, де формуються нові інтерпретації, наративні практики та ідентичнісні моделі.

Іспанія й Туреччина поєднані спільним досвідом імперського минулого. В обох випадках імперська спадщина стала не лише джерелом національної гордості, але й полем тривалих травм, внутрішніх розколів та культурних переглядів. Релігійні трансформації – католицька уніфікація Іспанії після Реконквісти та секулярна реформа Туреччини після падіння Османської імперії – сформували два різні, але концептуально близькі механізми модернізації й самоідентифікації. Ці процеси мають відображення в літературі обох країн, де переплітаються мотиви втрати, реконструкції, культурної пам'яті та ревізії історичного наративу [14].

У цьому культурному горизонті образ «іншого» – Іспанії в турецькому літературному дискурсі та Туреччини в іспанському – стає не просто відображенням зовнішнього культурного простору, а засобом саморефлексії. Через звернення до іспанської тематики турецькі автори опрацьовують власні ідентичнісні напруження; натомість іспанські читачі, стикаючись із турецькими текстами, актуалізують власний досвід регіональної множинності, постімперськості та культурної полівалентності. Отже, «інший» виконує функцію дзеркала, яке не віддаляє, а наближує, відкриваючи можливість для формування спільного простору культурного співіснування.

Периферійність у цьому контексті виявляється не обмеженням, а творчим ресурсом. Вона дозволяє іспанській і турецькій літературам існувати за межами «канонізованого центру» та водночас пропонувати альтернативні моделі світобачення, що ґрунтуються на досвіді історичних переходів, змішаних культурних кодів і багатошарового минулого. Саме тому взаємодія цих двох культурних просторів формує своєрідний «інший центр» – центр уяви, де периферія стає полем творчої енергії, діалогу та переосмислення.

## 7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Отримані результати дають підстави розглядати окреслену в роботі проблематику як перший етап ширшого дослідницького поля, пов'язаного з транскультурною взаємодією турецької та іспанської (ширше – іспаномовної) літератур. Подальші студії можуть розвиватися в кількох взаємодоповнювальних напрямках.

По-перше, перспективним видається розширення текстового корпусу за межі творчості Орхана Памука та Еліф Шафак. До аналізу доцільно залучити тексти інших турецьких авторів, у яких Іспанія фігурує як реальний або уявний культурний простір (проза, драматургія, есеїстика, мемуари). Особливої уваги заслуговує турецька діаспорна література, створена в європейському контексті, де образ «іншої Європи» (зокрема Іспанії) може набувати нових, міграційних смислів.

По-друге, потребує поглиблення компаративний вимір аналізу, зокрема зіставлення турецько-іспанського вектора з іншими «периферійними» конфігураціями Європи (Балкани–Іберія, Туреччина–Португалія, Середземномор'я–Північна Європа) [15]. Це дозволить побачити, наскільки моделі «іншої Європи», виявлені у турецькому дискурсі про Іспанію, є унікальними, а наскільки – частиною ширшої європейської парадигми уявлень про центр і периферію.

По-третє, перспективним є систематичне вивчення рецепції турецької літератури в іспанському культурному полі із залученням інструментарію рецептивної естетики та емпіричних методів (аналіз читачьких відгуків, видавничої політики, фестивальних програм, відбору текстів для перекладу). Це дасть змогу точніше окреслити, як саме працюють орієнталістичні та постколоніальні оптики в іспанському прочитанні турецьких текстів, а також у який спосіб «екзотизація» співіснує з глибинною емпатією та інтелектуальним інтересом.

Отже, подальший розвиток досліджень у цьому напрямі полягає у поєднанні текстологічного, перекладознавчого, рецептивного та культурологічного аналізу. Такий міждисциплінарний підхід дає змогу не лише глибше зрозуміти специфіку образу Іспанії в турецькій літературі та рецепції Туреччини в Іспанії, але й ширше – сприяє осмисленню того, як «периферійні» культурні простори перетворюються на важливі центри глобальної літературної уяви.

## 8. Висновки

У ході дослідження виявлено, що образ Іспанії в сучасному турецькому літературному дискурсі функціонує як багатошарова культурна конструкція, за допомогою якої турецькі

автори осмислюють власну ідентичність у діалозі з Європою. Зазначено, що в романах Орхана Памука Іспанія набуває статусу символічного простору, який репрезентує альтернативну модель «іншої Європи» – емоційної, трагічної та історично багатовимірної. Особливе значення має Андалусія, що у Памуковому дискурсі постає як *locus memoriae* та модель втраченої багатокультурності.

У творчості Еліф Шафак встановлено, що іспанський та іберо-латинський художні коди інтегровані на структурному рівні її поезики. Її проза вбирає риси барокової стилістики та магічного реалізму, що дозволяє авторці артикулювати теми травми, жіночого досвіду, релігійності та вигнання поза межами лінійно-раціонального письма. Підкреслено, що ця транскультурна естетика сприяє активному сприйняттю творів Шафак іспанською читацькою аудиторією.

У процесі дослідження рецепції турецької літератури в Іспанії виявлено амбівалентність цього феномену: з одного боку, турецькі тексти викликають інтелектуальний інтерес та культурний резонанс; з іншого – на їх інтерпретацію впливають орієнталістичні настанови, що частково екзотизують турецькі сюжети й образи.

Аналіз рецепції іспанської літератури в Туреччині засвідчив, що іспаномовний канон відіграє у турецькому контексті роль інструмента культурної рефлексії. Переклади творів Сервантеса, драматургів Сігло де Оро, а також сучасних іспанських і латиноамериканських авторів визначено як важливий чинник переосмислення модернізаційних, постімперських та ідентичнісних процесів у турецькій культурі. Перекладачі при цьому виступають повноцінними культурними медіаторами.

Підсумовуючи, варто зазначити, що турецько-іспанська літературна взаємодія формує специфічний транскультурний простір, у якому обидві культури взаємно моделюють уявлення одна про одну. Установлено, що Іспанія в турецькому дискурсі та Туреччина в іспанському виконують функцію символічних дзеркал, що стимулюють процеси саморефлексії, розширення культурних горизонтів і формування альтернативних центрів літературної уяви.

---

#### Список літератури:

- 1) Chambers, I. (2008). *Mediterranean crossings: The politics of an interrupted modernity*. Durham, NC: Duke University Press.
- 2) Irzik S., Pultar G. (2010). *Identity and Turkish Literature: The Impact of Otherness on Literary Imagination*. Lanham, MD: Lexington Books.
- 3) Göknar, E. (2013). *Orhan Pamuk, secularism and blasphemy: The politics of the Turkish novel*. London: Routledge.
- 4) Said, E. W. (1978). *Orientalism*. New York: Pantheon Books.
- 5) Pamuk, O. (2002). *Me llamo Rojo*. Madrid: Alfaguara.
- 6) Pamuk, O. (2005). *Nieve*. Madrid: Alfaguara.
- (Spanish translation of Kar, 2002)
- 7) Pamuk, O. (2010). *El museo de la inocencia*. Barcelona / Madrid: Random House Mondadori / Debolsillo. (Spanish translation of *Masumiyet Müzesi*, 2008)
- 8) García-Núñez, J. (2017). *Turquía en la literatura española contemporánea: miradas, estereotipos y representaciones*. Madrid: Verbum.
- 9) Bhabha, H. K. (2004). *The location of culture* (Routledge Classics ed.). London: Routledge.
- 10) Allende, I. (1982). *La casa de los espíritus*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana.
- 11) Ruiz Zafón, C. (2001). *La sombra del viento*. Barcelona: Planeta.
- 12) Şafak, E. (2009). *La bastarda de Estambul*. Barcelona: Lumen
- 13) Şafak, E. (2015). *El arquitecto del universo*. Barcelona / Madrid: Lumen.
- 14) Gürbilek, N. (1992). *Vitrinde yaşamak: 1980'ler ve sonrası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- 15) Todorova, M. (1997). *Imagining the Balkans*. New York: Oxford University Press.

---

## The literary perspective of cultural distance: from Istanbul to Toledo

**Iryna Prushkovska**

Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ORCID: 0000-0003-1949-0911

**Marina Moreva**

Educational and Scientific Institute of International Relations, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ORCID: 0009-0004-2115-3193

---

**Abstract:** The article offers a comprehensive interdisciplinary analysis of the mutual literary reception between Turkey and Spain, focusing on the mechanisms through which the image of the Other is constructed in contemporary Turkish discourse and on the specific features characterizing the reception of Turkish literature in the Spanish cultural environment. The study demonstrates that the image of Spain in the works of Orhan Pamuk functions as a key symbol of an “alternative Europe,” one that combines emotional warmth, historical multilayeredness, and the memory of cross-cultural coexistence most vividly embodied in Andalusia. Spain emerges not as a geographically concrete location, but as an imagined metaphorical topography through which the Turkish novelist articulates Turkish identity within the paradigm of East–West ambivalence. An examination of Elif Shafak’s poetics reveals that the author integrates elements of Spanish and Latin American baroque, magical realism, and intertextual resonances with Cervantes, Borges, and García Márquez, thereby constructing a transcultural narrative model that resonates strongly with Spanish readerships. The article further traces the dynamics of the reception of Spanish-language literature in Turkey, emphasizing the role of translation as a tool of intercultural mediation and as a mechanism for adapting Spanish aesthetic codes to the Turkish context. Translations of Cervantes, the Spanish Golden Age playwrights, and the modern prose of Carlos Ruiz Zafon, Isabel Allende, and Gabriel García Márquez establish parallels between Spanish and Turkish cultural spheres, both of which share the experience of post-imperial transformation, historical ruptures, and the search for models of modernization. Special attention is given to the ways in which perceptions of Turkey in Spain are often shaped through orientalist clichés, which nonetheless coexist with a growing interest in the complex multicultural identity of Turkish society. Ultimately, the article argues that Turkey and Spain—despite their geographical and cultural distance—constitute a shared symbolic space of “peripheral Europe,” within which an active transcultural dialogue unfolds, grounded in reciprocal literary projections, mutual curiosity, and the reconfiguration of imagined geographies.

**Keywords:** Turkish literature; Spanish literature; transcultural dialogue; literary reception; the Other; intercultural mediation.

---